

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА № 105

м.Київ

11.04.2007 р.

Про діяльність НАН України
щодо залучення й закріплення
наукової молоді у 2001-2006 рр.

Впродовж 2001-2006 рр. НАН України докладала значних зусиль для реалізації заходів із залучення до наукової сфери талановитої молоді та її закріплення. Особлива увага приділялась зміцненню співпраці з освітянами у підготовці кваліфікованих фахівців, розвитку в НАН України та в цілому в державі ефективної системи мотивації молоді до наукової діяльності, моніторингу та аналізу досягнутих результатів.

Тривала практика використання системи адресної підтримки обдарованої молоді. Зокрема, призначення стипендій Президента України та НАН України для молодих учених, проведення конкурсів на здобуття грантів НАН України, заслуховування наукових повідомлень молодих учених на засіданнях Президії НАН України. Щорічно організовувалась участь молодих науковців НАН України у конкурсах на здобуття премії Президента України для молодих учених, премії Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України, грантів Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених, а також грантів Президента України для обдарованої молоді.

У багатьох наукових установах НАН України здійснюються відповідні заходи з підтримки наукової молоді, до реалізації яких залучаються власні ресурси установ.

Питання залучення та закріплення здібної молоді в НАН України були у центрі уваги Комісії з питань подальшого підвищення ефективності діяльності НАН України, спільного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та Президії НАН України, а також спільного засідання Колегії Міністерства освіти і науки України та Президії НАН України.

Значні зусилля докладались щодо забезпечення службовим житлом молодих науковців.

Суттєвих зрушень досягнуто у вирішенні пекучої для вчених, зокрема й молодих, проблеми оновлення та оснащення наукових установ НАН України сучасним науковим обладнанням.

Починаючи з 2000 р. Президією НАН України разом з Комісією по роботі з науковою молоддю НАН України здійснюється щорічний моніторинг чисельного складу молодих учених та окремих показників роботи з ними в наукових установах трьох секцій НАН України. Його дані свідчать про постійне абсолютне та відносне збільшення кількості молодих учених. Станом на 1 січня 2007 р. чисельність молодих

наукових співробітників (науково-керівний персонал, наукові співробітники всіх категорій – від головного наукового співробітника до молодшого) порівняно з початком 2000 р. зросла на 1411 осіб, або у 2,2 раза і становить 2596 осіб, або 18,2 % від загальної кількості наукових співробітників наукових установ трьох секцій. За цей же період кількість молодих учених – кандидатів наук збільшилась у 1,7 раза і досягла 1181 особи, що становить 15,2 % від їх загальної кількості. На 01.01.07 серед науково-керівного складу налічується (у дужках наведені дані на 01.01.2000) 2,8 % (1,1 %) молодих науковців; провідних наукових співробітників – 0,7 % (0,3 %); старших наукових співробітників – 4,7 % (2,4 %); наукових співробітників – 24,0 % (15,5 %); молодших наукових співробітників – 52,8 % (42,6 %).

Станом на 01.01.07 в наукових установах НАН України працювали 3 доктори наук віком до 35 років. У 2002-2005 рр. ця категорія молодих учених була відсутня.

По секціях НАН України відсоток молодих (віком до 35 років) наукових співробітників та кандидатів наук відповідно становить (у дужках наведені дані на 01.01.2000): Секція фізико-технічних і математичних наук НАН України – 16,1 % (8,2 %) та 11,5 % (7,3 %); Секція хімічних і біологічних наук НАН України – 19,6 % (10,3 %) та 18,8 % (10,4 %); Секція суспільних і гуманітарних наук НАН України – 24,6 % (18,3 %) та 23,7 % (16,6 %).

Разом з тим не у всіх наукових установах робота з науковою молоддю поставлена на належний рівень. Так, частку молодих науковців та кандидатів наук меншу за 10 % мають, відповідно, 15 та 35 наукових установ (штат яких налічує понад 50 науковців).

Але вищезазначені позитивні зміни у залученні та закріпленні наукової молоді у період 2001–2006 рр. не можуть, очевидно, повною мірою задовольнити потреби НАН України в омолодженні наукових кадрів. Для кардинального покращення стану із залученням молоді до наукових установ НАН України необхідне надання державою масштабної допомоги для вирішення житлової проблеми молодих учених, прискореного переоснащення наукових установ новітнім науковим обладнанням, сучасною комп'ютерною технікою, забезпечення стрімкого підвищення престижу праці вченого у суспільстві.

З метою здійснення комплексу додаткових заходів щодо поповнення наукових установ НАН України науковою молоддю Президія НАН України постановляє:

1. Доповідь віце-президента НАН України, голови Комісії по роботі з науковою молоддю НАН України академіка НАН України В.Д. Походенка «Про діяльність НАН України щодо залучення й закріплення наукової молоді у 2001-2006 рр.», основні положення якої наведено у додатку 1, взяти до відома.

Відзначити, що реалізація НАН України впродовж 2001-2006 рр. заходів із залучення талановитої наукової молоді та її закріплення дала певні позитивні результати.

2. Затвердити Перелік додаткових заходів щодо залучення та закріплення наукової молоді в НАН України (додаток 2).

3. Затвердити оновлений склад Комісії про роботі з науковою молоддю НАН України (додаток 3). Постанову Президії НАН України від 17.11.04 № 309 вважати такою, що втратила чинність.

4. Віце-президенту НАН України академіку НАН України В.Д.Походенку разом з відповідними підрозділами апарату Президії НАН України забезпечити:

4.1. У місячний термін підготовку аналітичної записки стосовно проблеми залучення і закріплення талановитої наукової молоді в НАН України, зазначивши необхідність та шляхи її термінового вирішення, для інформування владних структур.

4.2. У двомісячний термін підготовку та узгодження з Міністерством освіти і науки України пропозицій щодо суттєвого збільшення розміру грантів Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених.

4.3. Підготовку та здійснення необхідних додаткових заходів, спрямованих на збільшення кількості та розміру стипендій Президента України для молодих учених.

4.4. Участь НАН України у реалізації заходів, пов'язаних із започаткуванням іменних стипендій та премій Верховної Ради України для молодих учених.

5. Головам секцій, академікам-секретарям відділень НАН України, головам регіональних наукових центрів НАН України та МОН України щорічно розглядати на засіданнях бюро секцій та відділень НАН України, бюро рад регіональних наукових центрів НАН України та МОН України питання щодо поповнення талановитою науковою молоддю і стану роботи з молодими вченими в наукових установах НАН України, зокрема у плані реалізації заходів, визначених у додатку 2 до цієї постанови та додатках до постанов Президії НАН України від 23.06.99 № 206 та від 16.02.01 № 43.

6. Опублікувати матеріали розгляду питання «Про діяльність НАН України щодо залучення й закріплення наукової молоді у 2001-2006 рр.» у «Віснику Національної академії наук України» та засобах масової інформації.

7. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Науково-організаційний відділ Президії НАН України та Комісію по роботі з науковою молоддю НАН України.

Президент Національної академії наук
України
академік НАН України

Б.Є.Патон

Перший віце-президент -
головний учений секретар Національної
академії наук України
академік НАН України

А.П.Шпак

Основні положення доповіді
«Про діяльність НАН України щодо залучення й закріплення
наукової молоді у 2001-2006 рр.»

З року в рік збільшується кількість студентів, які проходять практику та готують курсові й дипломні проекти в наукових установах НАН України. Зокрема, у 2006 р. їх було у 1,75 раза більше, ніж у 2001 р.

Починаючи з 2000 р. раз на два роки Президією та відділеннями НАН України проводиться конкурс на здобуття грантів НАН України на виконання проектів науково-дослідних робіт молодих учених НАН України, річний розмір яких з 2003 р. було збільшено вдвічі. З 2005 р. кількість грантів зросла до 96.

Триває практика призначення заснованих у 1994 р. 200 дворічних стипендій Президента України та 300 дворічних стипендій НАН України для молодих учених НАН України. Їх щомісячний розмір починаючи з 2002 р. за ініціативи Президії НАН України двічі підвищувався і з січня 2006 р. становить відповідно 300 та 240 грн., що втричі більше, ніж у 2001 р. Наприкінці минулого року Президією НАН України ініційовано питання щодо збільшення кількості стипендій Президента України для молодих учених та їх розміру.

Для вирішення проблеми поповнення наукових установ молодими науковцями Президією НАН України запроваджено нові форми роботи. Так, започатковано заслуховування на засіданнях Президії НАН України наукових повідомлень кращих молодих учених, рекомендованих відділеннями НАН України. Вже заслухано доповіді 17 молодих учених. Для підтримки їх наукових досліджень введена практика відкриття за результатами виступу на засіданні Президії НАН України додаткових відомчих тем терміном до 1 року, виділення для виконання кожної з них цільового фінансування.

Президія НАН України постійно організовує інформування наукових установ НАН України про умови конкурсів, що проводяться в державі в рамках функціонуючої системи адресної підтримки талановитої молоді, та сприяє участі в них кращих молодих учених. Наукові здобутки молодих учених та проекти їх наукових робіт щорічно високо оцінюються конкурсними комісіями. Так, за результатами конкурсів 2006 р. молоді науковці НАН України одержали 11 щорічних премій Президента України для молодих учених та 2 премії Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України; вибороли 9 грантів Президента України для обдарованої молоді та 29 грантів Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених на загальну суму майже 1100 тис.грн.

За активною участю Президії НАН України, регіональних наукових центрів НАН України та МОН України рядом обласних та місцевих державних адміністрацій встановлено премії та стипендії для молодих вчених, у тому числі Київського міського голови, Львівської та Харківської обласних державних адміністрацій. У Дніпропетровську, Києві, Харкові щорічно проводяться конкурси наукових проектів та робіт на здобуття грантів та премій під гаслами «Молодь Дніпропетровська – рідному місту», «Інтелектуальний потенціал молодих вчених – місту Києву», «Найкращий молодий науковець Харківщини», в яких успішно беруть участь молоді науковці НАН України.

У багатьох наукових установах НАН України значно посилилася увага до вирішення проблем наукової молоді, про що свідчать такі дані. Майже у 90 наукових установах НАН України функціонують ради молодих учених, у близько 60 – при вчених радах діють комісії по роботі з науковою молоддю. У 23 установах встановлено та призначається майже 45 премій та 18 стипендій для молодих учених, зокрема імені видатних учених – колишніх співробітників цих установ. З 2001 р. по 2005 р. наукове стажування у провідних закордонних наукових центрах пройшли понад 1000 молодих учених.

Президія НАН України велику увагу приділила започаткуванню нових форм державної підтримки молодих учених. Низка відповідних пропозицій НАН України була реалізована в Указі Президента України від 09.04.02 № 315 «Про додаткові заходи щодо підтримки молодих учених», яким, зокрема, засновані щорічні гранти Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених – докторів і кандидатів наук та докторантів. НАН України також домоглася внесення важливих змін та доповнень до чинного законодавства, які визначили статус молодих вчених як науковців віком до 35 років та надали право їм та їх сім'ям отримувати державний довготерміновий пільговий кредит на купівлю та будівництво житла.

Суттєвих зрушень досягнуто у вирішенні пекучої для вчених, зокрема й молодих, проблеми оновлення та оснащення наукових установ НАН України сучасним обладнанням. У 2004–2006 рр. з використанням відповідних бюджетних коштів було придбано 51 одиницю наукового устаткування іноземного виробництва і на цій основі створено 31 центр колективного користування.

У 2005 р. в Києві введено в експлуатацію аспірантський гуртожиток на 135 ліжко-місць, а у 2006 р. після реконструкції – першу чергу гуртожитку, розрахованого на 250 ліжко-місць. Актуальним лишається питання використання аспірантських гуртожитків виключно для проживання аспірантів.

Впродовж 2005-2006 рр. Президія НАН України здійснила низку важливих заходів, спрямованих на поліпшення ситуації з кадрового забезпечення наукових установ НАН України обдарованою молоддю і привернення до цієї проблеми уваги органів законодавчої та виконавчої влади.

Так, змістовні пропозиції щодо вирішення проблеми залучення та закріплення наукової молоді напрацьовані Комісією з питань подальшого підвищення ефективності діяльності НАН України та схвалені постановою Президії НАН України від 30.11.05 № 254. Це забезпечення житлом, суттєве поглиблення

співпраці з освітянами, збільшення кількості та розмірів цільових грантів на проведення наукових досліджень, стипендій та премій для молодих учених, запровадження в НАН України системи грантів для фінансування участі молодих науковців у міжнародних конференціях, збільшення обсягів державного замовлення установам НАН України на підготовку наукових кадрів через аспірантуру.

На розв'язання проблеми залучення до наукової сфери обдарованої молоді та її закріплення спрямована також низка заходів, затверджених рішенням спільного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та Президії НАН України від 1 листопада 2006 р. Серед них пропозиції щодо надання молодим ученим – докторам наук віком до 35 років максимального розміру пільг при погашенні сум зобов'язань за пільговим довготерміновим кредитом на купівлю та будівництво (реконструкцію) житла, а також розроблення бюджетної програми «Будівництво житла для вчених Національної академії наук України» та її фінансування. Також на засіданні було розглянуто питання започаткування іменних стипендій та премій Верховної Ради України для молодих учених України, постанови про встановлення яких прийнято Верховною Радою України в березні цього року.

Питання підготовки наукової молоді знайшли важливе місце у рішенні Президії НАН України та Колегії МОН України, прийнятому на їх спільному засіданні 22 листопада 2006 р. Ним передбачено підвищення ефективності роботи та розширення існуючої мережі спільних навчально-наукових структур НАН України та МОН України, зокрема шляхом створення відділень магістерської підготовки провідних університетів при НАН України та її наукових установах із застосуванням фізтехівської моделі навчання.

Наприкінці 2006 р. Секцією хімічних і біологічних наук НАН України проведено наукову сесію молодих учених, на якій було заслухано наукові доповіді молодих науковців 9 установ НАН України – по три від кожного відділення НАН України цієї секції. Доповіді викликали жвавий інтерес у слухачів, серед яких були як молоді вчені, так і члени НАН України.

Перший віце-президент -
головний учений секретар Національної
академії наук України
академік НАН України

А.П.Шпак

Перелік
додаткових заходів щодо залучення та закріплення
наукової молоді в НАН України

№ п/п	Назва заходу	Відповідальні за виконання	Термін виконання
1.	Розробити типові положення про раду молодих учених	Комісія по роботі з науковою молоддю НАН України, Відділ науково-правового забезпечення діяльності НАН України Президії НАН України	червень 2007 р.
2.	Рекомендувати редакційним радам наукових журналів НАН України сприяти позачерговій публікації статей аспірантів та докторантів НАН України за темою дисертації, за умови, що рівень досліджень, викладених в матеріалах роботи, відповідає вимогам видань	Головні редактори наукових журналів НАН України	постійно
3.	Розмістити на порталі НАН України сторінку з інформацією про конкурси для молодих учених, які проводяться органами державної влади і НАН України, та їх переможців	Комісія по роботі з науковою молоддю НАН України, Центр практичної інформатики НАН України	впродовж місяця
4.	При підготовці, розгляді та виконанні заявок наукових установ НАН України на проведення досліджень на унікальному науковому обладнанні центрів колективного користування приладами НАН України враховувати в першочерговому порядку потреби молодих учених НАН України для виконання робіт за грантами НАН України, а також за темами їх дисертацій	Відділення НАН України, керівники наукових установ НАН України – замовників, керівники базових наукових установ центрів колективного користування приладами НАН України	постійно

5.	Підготувати пропозиції щодо встановлення грантів НАН України для виконання проектів НДР молодими ученими–докторантами та докторами наук	Комісія по роботі з науковою молоддю НАН України, Відділення НАН України, Науково-організаційний відділ Президії НАН України	II квартал 2007 р.
6.	Розробити Положення про гранти НАН України для участі молодих учених НАН України в наукових форумах	Комісія по роботі з науковою молоддю НАН України, Відділення НАН України, Науково-організаційний відділ Президії НАН України	II квартал 2007 р.
7.	Продовжити практику заснування в наукових установах НАН України різноманітних форм фінансової підтримки та заохочення обдарованих молодих вчених	Керівники наукових установ НАН України	постійно
8.	Рекомендувати науковим установам НАН України використовувати форми фінансової підтримки та заохочення студентів, які беруть активну участь у науковій діяльності	Керівники наукових установ НАН України	постійно
9.	Підготувати та внести на розгляд центральних органів виконавчої влади питання про включення в Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів пункту про надання аспірантам (докторантам), які проходили підготовку в аспірантурі (докторантурі) з відривом від виробництва за державним замовленням та вчасно захистили кандидатські (докторські) дисертації, оплачуваної відпустки строком на один місяць	Відділ наукових та керівних кадрів Президії НАН України	I півріччя 2007 р.

10.	Рекомендувати з метою підготовки перспективних молодих кадрів для заміщення науково-керівних посад ввести практику утворення (терміном, визначеним вченою радою) вузькопроблемних наукових структурних підрозділів у складі наукових відділів на чолі з молодим ученим, який належним чином зарекомендував себе	Керівники наукових установ НАН України, Відділ наукових та керівних кадрів Президії НАН України	постійно
11.	Спільно з Міністерством освіти і науки України розробити і подати на затвердження Кабінету Міністрів України проект Положення про осіб, які закінчують аспірантуру з відривом від виробництва. Передбачити обов'язковий персональний розподіл випускників аспірантури з відривом від виробництва, підготовка яких здійснюється за державним замовленням, та обов'язковий 3-річний термін роботи за призначенням	Відділ наукових та керівних кадрів Президії НАН України, Відділ науково-правового забезпечення діяльності НАН України Президії НАН України	впродовж 2007 р.
12.	Підготувати та винести на розгляд центральних органів виконавчої влади питання про збільшення для НАН України державного замовлення на підготовку аспірантів з відривом від виробництва	Відділ наукових та керівних кадрів Президії НАН України, Фінансово-економічний відділ Президії НАН України	впродовж 2007 р.
13.	Ввести в експлуатацію гуртожиток на 250 ліжко-місць по вул. Академіка Заболотного, 148 (м. Київ)	Управління справами НАН України	I півріччя 2007 р.
14.	Продовжити роботу із заснування в установах НАН України рад молодих учених і спеціалістів. Рекомендувати в разі потреби оновити склад існуючих рад молодих учених і спеціалістів та ввести голів цих рад до складу профкомів	Керівники наукових установ НАН України	2007 р.
15.	Продовжити роботу із заснування при вчених (науково-технічних) радах установ НАН України комісій по роботі з науковою молоддю на чолі із заступником директора з наукової роботи	Керівники наукових установ НАН України	2007 р.

16	Рекомендувати секціям та відділенням НАН України проводити наукові сесії молодих учених секцій та відділень НАН України	Голови секцій та академіки-секретарі відділень НАН України	щорічно
17.	Проводити зустрічі керівництва НАН України та Малої академії наук України з переможцями заключного етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів-членів МАН	Комісія по роботі з науковою молоддю НАН України, президент МАН України член-кореспондент НАН України С.О.Довгий, Науково-організаційний відділ Президії НАН України	щорічно
18.	Опрацювати питання щодо заслуховування виступів учнів-членів Малої академії наук України на засіданні Президії НАН України	Наукові установи НАН України, президент МАН України член-кореспондент НАН України С.О.Довгий, Науково-організаційний відділ Президії НАН України	2007 р.
19.	Рекомендувати науковим установам НАН України взяти участь у створенні єдиного загальнодержавного банку наукових тем і наукових керівників учнів-членів Малої академії наук України	Наукові установи НАН України, президент МАН України член-кореспондент НАН України С.О.Довгий, Науково-організаційний відділ Президії НАН України	з 2007 р.
20.	Ширше залучати засоби масової інформації до висвітлення наукових здобутків молодих учених НАН України, позитивного досвіду Академії та її установ у питанні роботи з науковою молоддю	Прес-служба НАН України, Відділення та наукові установи НАН України	постійно

Перший віце-президент -
головний учений секретар Національної
академії наук України
академік НАН України

А.П.Шпак

Склад
Комісії по роботі з науковою молоддю НАН України

- В.Д.Походенко - віце президент НАН України, академік НАН України – голова комісії;
- А.Г.Загородній - директор Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України, академік НАН України – заступник голови комісії;
- М.С.Веселовський - заступник директора Міжнародного центру молекулярної фізіології НАН України, член-кореспондент НАН України;
- В.І.Гриценко - директор Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН України та МОН України;
- С.О.Довгий - в.о. члена Президії НАН України, директор Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України, президент Малої академії наук України, член-кореспондент НАН України;
- Е.М.Лібанова - директор Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, член-кореспондент НАН України;
- З.Т.Назарчук - в.о. члена Президії НАН України та голови Західного наукового центру НАН України та МОН України, академік НАН України;
- О.С.Онищенко - академік-секретар Відділення історії, філософії та права НАН України, генеральний директор Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, академік НАН України;
- Л.К.Патриляк - провідний науковий співробітник Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України, доктор хімічних наук;
- В.В.Арсенюк - керуючий справами НАН України;

- В.М.Палій - начальник Відділу наукових і керівних кадрів Президії НАН України;
- О.П.Ульяненко - заступник начальника Науково-організаційного відділу Президії НАН України;
- Є.В.Рутьян - старший науковий співробітник Науково-організаційного відділу Президії НАН України – секретар комісії.

Перший віце-президент -
головний учений секретар Національної
академії наук України
академік НАН України

А.П.Шпак